

کتاب

زرژر سیمون

داشیل همت

ادگار آلن پو

آگاتا کریستی

توماس هریس

ادبیات جنایی چیست و چه شاخه‌هایی دارد؟

شلیک به قلب جنایت!

محمدعلی یزدانیار
دبیر گروه کتاب

در این شماره مطلبی در مورد آگاتا کریستی کار کرده‌ایم که در صفحه بعدی مطالعه خواهید کرد. به همین بهانه ترجیح دادیم که مطلبی هم در مورد ادبیات جنایی و انواع آن کار کنیم. ادبیات جنایی در طول تاریخ ادبیات داستانی یکی از پرهودارترین و پرفروش‌ترین گونه‌های ادبی بوده است و هر ساله رویدادهای بسیاری برای علاقه‌مندان به این سبک برگزار می‌شود. حالا واقعاً ادبیات جنایی چیست و چطور باید جنایی خواند؟

ادبیات جنایی چیست؟

ویکی‌پدیای فارسی این‌گونه نوشته است «ادبیات داستانی جنایی یکی از سبک‌های ادبی است که اعمال مجرمان و انگیزه‌های آنان را روایت می‌کند. این سبک خود به چندین زیرسبک از جمله ادبیات پلیسی تقسیم می‌شود. در داستان‌های جنایی معمولاً قتل یا قتل‌هایی اتفاق می‌افتد و فرد یا افرادی مأمور می‌شوند که راز آن قتل‌ها را کشف کنند. اغلب این داستان‌ها هم به منظور قصه‌گویی صرف و سرگرمی نوشته می‌شوند.» و تعریف دیگری هم که می‌توان به آن رجوع کرد می‌گوید «ادبیات جنایی برگردان واژه crime fiction است که در واقع به جرم اشاره دارد. پس هر جرمی مانند دزدی، اختلاس، کلاهبرداری، جعل اسناد و هویت و... می‌تواند هسته مرکزی داستان جنایی قرار بگیرد. البته این جرم باید اثر زیادی بر زندگی کاراکترها داشته باشد و برای مخاطب مهم به نظر برسد. کارآگاه داستان رد سرنخ‌ها را می‌گیرد تا بتواند هویت قاتل (مجرم) را افشای کند. حتی اگر داستان ما از دیدگاه مجرم یا قاتل نوشته بشود، باز هم داستان همان است؛ منتها اینجا «قاتل چه کسی است» مهم نیست، بلکه تعلیق داستان بر سؤال «آیا قاتل گیر می‌افتد؟» استوار می‌شود.»

ادبیات جنایی از کجا شروع شد؟

از کتب مقدس ادیان و داستان‌های باستانی معاصر! اگر نخواهیم اینقدر به عقب برگردیم، می‌رسیم به یکی دو قرن پیش و عالیجناب «ادگار آلن پو».

او را بحق پدر ادبیات جنایی مدرن می‌دانند، در واقع با او بود که ادبیات جنایی به بخشی از برنامه مطالعه مخاطبان ادبیات داستانی تبدیل شد.

ادبیات جنایی شامل چه شاخه‌هایی است؟

به‌طور کلی ادبیات جنایی دارای ۵ شاخه اصلی است: معمایی-کارآگاهی، کارآگاهی خشن، داستان پلیسی، تریلر جنایی و رمان جنایی-تاریخی.

رمان معمایی-کارآگاهی چیست؟

به‌طور کلی این دسته از رمان‌های جنایی مجموعه‌ای از سرنخ‌های اصلی و فرعی و حتی گمراه‌کننده مقابل روی مخاطب قرار می‌دهد و با دایره‌ای بسته از مظنونان یک بازی حدس و گمان راه می‌اندازد. آثار کنن دوپل و کریستی از این دسته هستند.

اصلاً رمان کارآگاهی خشن هم داریم؟

تفاوت این دسته از کارآگاهی‌ها با نوع قبلی این است که کارآگاه خشن، کاراکتری است که به جای مغزش، بیشتر از زورش استفاده می‌کند، معمولاً یک سرباز یا پلیس سابق است، محیط داستان یک شهر پرآشوب است که جنایت در آن بی‌دادمی کند و کارآگاه ما برای به سرانجام رساندن پرونده، دست به جرم‌های مختلفی می‌زند. از نمونه‌های خوب این سبک، می‌توان به آثار دشیل همت اشاره کرد.

داستان پلیسی بگو ببینم!

در داستان‌های پلیسی کارآگاه ما

به یک کارآگاه عمومی حرفه‌ای بدل می‌شود که شغلش برقراری عدالت برای جامعه است. در این میان شاید انگیزه‌های شخصی مثل انتقام از قاتلی که خانواده‌اش را به قتل رسانده هم در میان باشد. برخلاف داستان‌های کارآگاهی که معمولاً کارآگاه به تنهایی پرونده‌اش را پیش می‌برد یا تنها یک دستیار دارد، در داستان پلیسی اغلب شاهد تلاش تیمی از پلیس‌ها هستیم. برخی از آثار سیمون یا چهارگانه هانیبال از توماس هریس در این دسته جای می‌گیرند.

تریلر جنایی؟ مگه تریلر ماشین نیست؟

خیر! آن تریلر با این تریلر فرق دارد! در تریلرهای جنایی تمرکز بر تعلیق و غافلگیری است و شیوه تزییق اطلاعات به داستان است که نوع دقیق این‌گونه تریلرها را مشخص می‌کند. برخی از آثار پاتریشیای اسمیت یا موج جدیدی از جنایی‌های نسل جدید نویسندگان آمریکایی و انگلیسی از این دسته هستند.

جنایی-تاریخی هم داریم؟

بله، این یکی تعریف خاصی ندارد، یکی از شیوه‌های روایی که بالاتر نام بردیم، با امکانات و فضای یک دوره تاریخی خاص ترکیب شده و یک داستان خوب را تشکیل می‌دهند، معمولاً یک قتل یا خیانت تاریخی واقعی به عنوان ریشه اصلی داستان انتخاب شده و توسط نویسنده به شکل داستانی ادبی در می‌آید. اومبرتو اکو در «آتک نام گل» این‌گونه داستانی نوشته است.

یادداشت دبیر

دشمن در لباس دوست؟

در اقیانوس اشتراکات، با ذره‌بین دنبال تفاوت نگردیم!

محمدعلی یزدانیار

دبیر گروه کتاب

Mohammadaliyazdanyar@gmail.com

من همیشه معتقد بودم و هنوز هم بر همین اعتقاد هستم که «برای خواندن ادبیات داستانی، جز لذت بردن از داستان هیچ هدفی وجود ندارد». بنابراین اساساً با این گزاره که «کتاب خواندن باید چیزی به افراد اضافه کند» بسیار مخالفم. اما از سمتی دیگر، فکرمی‌کنم اگر کسی مخاطب واقعی ادبیات جدی و درجه یک است «بهتر» است که در بلندمدت تأثیرات همنشینی طولانی مدت با غول‌های قصه‌گویی در تفکراتش نمایان شود. یعنی با اینکه فردی ممکن است دلش بخواهد فقط بخواند و لذت ببرد و این هیچ ایرادی هم ندارد اما همانگونه که همنشینی گل و مشک بالاخره باعث شد کمال همنشین در اولی اثر بگذارد، خواندن مداوم ادبیات قوی هم احتمالاً بخواهد یا نخواهد تأثیراتی در ذهن و روح و جان مخاطبان خواهد گذاشت.

یکی از چیزهایی که آموختنش را به شکلی بسیار جدی به اساتید نویسنده مدیونم تأکید بر اشتراکات، دوری از اختلافات و مشخص کردن اولویت‌هاست بین افراد در برابر دشمن - یا هر اتفاق منفی بزرگ - که در داستان ظهور می‌کند. مثلاً در ماه پنهان است، مردم روستا با هم اختلافاتی هم دارند اما در برابر نازی‌ها باید دست بگذارند روی اشتراکاتشان، یا در «ژرمینال» امیل زولا، کارگران وقتی کنار هم و در برابر استثمار قیام کردند توانستند آن بنیان را به لرزه دریاورند. حالا اصلاً همه این حرف‌ها را چرا بگویم؟ در برابر فاشیست‌ترین، نازی‌ترین، آپارتایدترین و خونخوارترین رژیم سیاسی دنیای مدرن که همانا اسرائیل باشد، آخرین چیزی که همه ما نیاز داریم این است که مردم و ملت را دسته‌بندی نکنیم، به آنها بگوییم از ما هستند یا نه، باورش‌ها نداریم و از این قبیل مهمات! در برابر چنین موجودیت خطرناکی، چنان اشتراکات پرننگی داریم که اگر کسی در هر رسانه‌ای، از تلویزیون گرفته تا روزنامه، از شبکه‌های مجازی گرفته تا سایت‌های خبری، سعی کرد مردم را در این زمینه هم دسته‌بندی کند، یا خائن است، یا جدی جدی نادان است و یا نفوذی دشمن است! خلاصه که خوب حواستان را جمع کنید که این وسط دوست کیست و دشمن کیست؟

در برابر فاشیست‌ترین، نازی‌ترین، آپارتایدترین و خونخوارترین رژیم سیاسی دنیای مدرن که همانا اسرائیل باشد، آخرین چیزی که همه ما نیاز داریم این است که مردم و ملت را دسته‌بندی نکنیم

ادبیات داستانی جنایی یکی از سبک‌های ادبی است که اعمال مجرمان و انگیزه‌های آنان را روایت می‌کند

اغلب داستان‌های جنایی به منظور قصه‌گویی صرف و سرگرمی نوشته می‌شوند و همچنین بازار پرفروش این کتاب‌ها موتور محرک برای تولید آثار قوی‌تر توسط ناشران بدون خطر کردن از دست رفتن سرمایه است